

Димитър Хаджиниколов

ЕВРОПЕЙСКА ИКОНОМИКА

ИЗДАТЕЛСКИ КОМПЛЕКС-УНСС

Съдържание

Списък на таблиците и фигурите.....	6
Увод.....	11
1. Европейската икономика – същност, методи и принципи на функциониране.....	13
1.1. От национални икономки към европейска икономика	13
1.2. Двойствен характер на регулирането на европейската икономика.....	16
1.3. Европейската икономика през различните фази на интеграцията	18
1.4. Методи и принципи на формиране и управление на европейската икономика	22
1.5. Особено значение на принципите на субсидиарност и пропорционалност	26
2. Място на ЕС в глобалната икономика.....	30
2.1. Количествени показатели за международни сравнения.....	30
2.2. Качествени показатели за международни сравнения	34
2.3. Глобална специализация на европейската икономика.....	41
2.4. ЕС в иновационния процес	49
3. Митнически съюз	52
3.1. Митническият съюз като фаза на интеграцията и като регионално търговско споразумение.....	52
3.2. Статични и динамични икономически ефекти от митническия съюз	55
3.3. Договорно-правна рамка на митническия съюз.....	60
3.4. Единна митническа политика.....	63
4. Обща търговска политика	70
4.1. Съвременни особености	70
4.2. Единен експортен режим	73
4.3. Единен импортен режим	79
4.4. Търговски защитни инструменти при вноса	82
4.5. Защитни действия при експорта.....	92
4.6. Активно използване на арбитража на СТО.....	94
5. Единен пазар на стоки	98
5.1. От свободна търговия към свободно движение на стоки.....	98
5.2. Преодоляване на физическите бариери	103
5.3. Преодоляване на техническите бариери.....	105

5.4. Преодоляване на фискалните бариери.....	113
5.5. Постигащи и проблеми.....	115
5.6. Международно значение.....	119
6. Единен пазар на услуги.....	122
6.1. Нарастващо значение на услугите.....	122
6.2. Структура на сектора на услугите.....	124
6.3. Установяване и развитие на свободното предоставяне на услуги.....	129
6.4. Специфични отраслови подходи.....	135
6.5. Вътрешностранна търговия с услуги.....	138
7. Свободно движение на капитал.....	142
7.1. Теоретична обосновка на свободното движение на капитал.....	142
7.2. Преход от междуотраслова към вътрешноотраслова специализация.....	147
7.3. Правна основа за свободното движение на капитал в ЕС.....	150
7.4. Значение на движението на капитал за държавите членки.....	153
7.5. Съюз на капиталовите пазари.....	157
8. Свободно движение на работна сила.....	161
8.1. Ползата от свободното движение на работна сила.....	161
8.2. Установяване и развитие на свободното движение на работна сила.....	164
8.3. Вътрешностранна миграция и имиграция в ЕС.....	168
8.4. Социални модели в ЕС.....	171
8.5. Социална политика на съюзно равнище.....	176
8.6. Социален диалог на съюзно равнище.....	179
9. Защита на конкуренцията и насърчаване на предприемачеството.....	184
9.1. Съвременна икономическа политика на съюзно равнище.....	184
9.2. Политика на защита на конкуренцията.....	188
9.3. Насърчаване на предприемачеството.....	197
10. Икономически аспекти на политиката за опазване на околната среда.....	208
10.1. Традиционни направления.....	208
10.2. Устойчиво развитие.....	218
10.3. Нетрадиционни направления.....	222
10.4. Мерки в областта на енергетиката.....	228
11. Обща селскостопанска политика.....	233
11.1. Възникване и развитие.....	233
11.2. Реформата от 2003 г.....	242

Европейската икономика се появи и утвърди като понятие едва в края на миналия век, когато започна реализацията на най-високата фаза на европейската икономическа интеграция – икономическият съюз на държавите – членки на ЕС. Отнесен към Еврозоната, икономическият съюз се реализира в икономически и паричен съюз. Но въпреки достигнатата високата степен на интеграция, икономическият съюз, в това число и Еврозоната, останаха в плен на двойствения характер на самия Европейски съюз. Този двойствен характер е резултат от съчетаването в системата на управление както на елементи на наднационално регулиране, така и на традиционни междудържавни отношения. Двойственият характер на процесите, протичащи в Европейския съюз, това сложно и понякога противоречиво преплитане на наднационални и национални компетенции, се отразява и на европейската икономика и ѝ придава също такъв двойствен и често противоречив характер.

Събитията след кризата от 2008 – 2009 г. показаха, че при достигната приблизително еднаква степен на икономическо развитие по-хомогенните икономики, каквато е например икономиката на САЩ, по-лесно преодоляват кризисните явления, отколкото икономиките с по-ниска хомогенност, каквато е икономиката на ЕС. Това застави европейските институции да увеличат усилията си за доизграждане на икономическия съюз в различни направления – фискална политика, банки, индустрия, капиталови пазари, енергетика и т.н. Неслучайно в първото си обръщение към Европейския парламент за състоянието на Съюза председателят на Европейската комисия Жан-Клод Юнкер изтъкна, че за окончателно преодоляване на последиците от кризата е дошло време за един нов старт не само по отношение на Гърция и на Еврозоната, но и по отношение на европейската икономика и това трябва да стане чрез "повече Европа", т.е. чрез повече солидарност и чрез "повече Съюз", т.е. чрез повече хомогенност, или както е прието да се казва в ЕС, чрез повече кохезия в европейската икономика и в европейското общество.

Промените, настъпили в Европа и в света, намериха отражение и в начина, по който се изучава Европейският съюз. В отговор на новите реалности в Университета за национално и световно стопанство в София започна преди няколко години да се преподава дисциплината "Европейска икономика". Настоящата книга е призвана преди всичко да послужи като учебник за студентите, изучаващи тази дисциплина. Тя трябва да им помогне да се ориентират в сложната материя и да създаде основа за по-нататъшно самообучение. Защото за едно добро разбиране на Европейския съюз са необходими много повече знания, които обхващат не само европейската икономика, но и други направления на европейската интеграция – правото на ЕС, европейската администрация, външи-

те отношения на ЕС, а така също отделни водещи политики на ЕС. Само чрез прилагането на такъв комплексен подход, който в същото време се основава на една зарева теоретична основа в областта на международната икономика и политика, може да се постигне и разбиране на Европейския съюз.

Кръгът от потенциални читатели на тази книга далеч не се ограничава само до студентите, изучаващи дисциплината "Европейска икономика" или сходни дисциплини, свързани с Европейския съюз. Книгата може да е изключително полезна също и за хората, ангажирани на теория и практика, по един или друг начин с европейските институции, политики, програми, проекти, което означава, че тя може да е полезна почти за всеки.

Авторът благодарни на рецензентите, както и на своите колеги от катедра "Международни икономически отношения и бизнес" в УНСС за ценните бележки и препоръки по разглежданите в настоящата книга въпроси.